

Jak vysvětlit tuto výstavu dětem

Výstavu „Co mi otec strkal do vagíny“ chápeme jako výzvu v pozitivním slova smyslu: tedy jako možnost zahájit debatu o tomto citlivém tématu a upozornit děti na nebezpečí, které není zanedbatelné. Podle Světové lékařské organizace (WHO) bylo 10–40 % dívek a 5–20 % chlapců v dětství nebo v dospívání zneužito. Počet dětí vystavených opakovanému nebo dlouhodobému pohlavnímu zneužívání je odhadem 1 % dětské populace. Nejčastěji je pachatelem někdo, koho dítě zná (60 % u chlapců a 78 % u dívek (Weiss a Zvěřina, 2008), ale podle průzkumů Evropské WHO se jedná až o 85 % pachatelů). Věříme, že budeme-li s dětmi o tomto nebezpečí mluvit, zvýší se tím pravděpodobnost, že se dítě rozhodne vyhledat pomoc, pokud se dostane do situace, kdy mu zneužití hrozí, nebo pokud ke zneužití dojde. Bohužel z dostupných výzkumů vyplývá, že většina dětí sexuální zneužívání nenahlásí (69 % chlapců a 79 % dívek (Weiss a Zvěřina)). Nejčastější příčinou pro neoznámení je stud. Právě proti tomuto studiu, který děti umlčuje a umožňuje jejich opakované zneužívání, chceme bojovat.

Zároveň je nám jasné, že sexuální násilí a zvláště sexuální násilí v rodině je velmi citlivé téma. Proto nemusíme začít s rozebíráním takto obtížné otázky v přeplněné tramvaji. Je zcela v pořádku, pokud dítěti vysvětlíme, že se k tématu vrátíme, až na to bude vhodná doba. Dále je důležité přizpůsobit informaci zkušenostem dítěte a tomu přizpůsobit i slovník. Jinak budeme hovořit o problému sexuálního násilí s předškolákem, jinak s dítětem, které už si samo přečte název, a opět jinak bude vypadat rozhovor s pubertákem. Jisté věci však mají všechny věkové kategorie společné.

Děti jsou velmi vnímavé vůči bezpráví. Pokud tedy dáme dítěti informaci, že existují děti, kterým jejich rodiče nebo dospělí tímto způsobem ubližují, patrně se setkáme s empatickou reakcí. Můžeme říct, že umělkyně, která tyto obrazy vytvořila, sama velmi trpěla, a že pro ni bylo těžké o svém zážitku mluvit, ale naučila se vypovídat o své bolesti prostřednictvím obrazů, a tak se mohla začít uzdravovat. Tím, že vystavuje tyto obrazy veřejně, chce dosáhnout toho, aby už žádné dítě nemuselo trpět tak, jako trpěla ona.

Klíčové je především vysvětlit dítěti, že žádný dospělý nemá právo dotýkat se ho na intimních místech a obecně s ním zacházet způsobem, který je bolestivý nebo fyzicky nepříjemný. Děti by se měly už v útlém věku dozvědět, že jejich tělo patří jim samotným, že existují hranice jejich soukromí, které by nikdo neměl porušovat, a že nemusí slepě poslouchat dospělého jen proto, že je dospělý. Zároveň bychom děti měli ujistit, že se nemusí bát. Pokud by jim někdo ubližoval, pak by se měly svěřit dospělému, kterému důvěřují. Můžeme děti upozornit na to, že existuje Linka bezpečí, kam může kdykoli zavolat a kde mu mohou pomoci. Často pomůže už jen to, že se člověk svěří a není na to sám.

V závislosti na věku dítěte můžeme také problém sexuálního násilí zasadit do širších souvislostí. Lze zmínit skutečnost, že se dívky častěji než chlapci stávají obětmi sexuálního násilí a že tento nepoměr je způsobený mimo jiné tím, že je v naší společnosti žena často představována jako sexy objekt a „pravý muž“ naopak jako dominantní suverén, který si vezme, co chce. Děti můžeme upozornit na to, jak neblahý vliv mohou mít genderové stereotypy (ideální dívka je zároveň ideální oběť – pasivní, neumí se prát, poslušná...) a vysvětlit jim, jak se sexuálním násilím souvisí běžné obtěžování, sexistické vtipy, zobrazení žen v reklamách a v mainstreamové kultuře, kdy jsou ženy neustále sexualizovány a pak je jim kladeno za vinu, že si o znásilnění „koledovaly“.

Starším dětem můžeme předložit k zamyšlení výsledky výzkumu, který zpracovala Amnesty International ČR a podle kterého si téměř polovina Čechů myslí, že je žena zcela nebo částečně zodpovědná za znásilnění pokud se chovala koketně, byla vyzývavě oblečená, nebo opilá, či pokud je o ní známo, že měla hodně sexuálních partnerů. Můžeme s dětmi diskutovat o tom, zda by s tímto názorem souhlasily, a vysvětlit jim, že navzdory rozšířeným předsudkům, lidé, kteří sexuální násilí zažijí, nejsou nikdy vinní a to ani částečně. Komentář k průzkumu je ke stažení zde: <http://www.rovnesance.cz/spolecny-pruzkum-amnesty-international-a-ceske-zenske-lobby/>

Zároveň bychom měli při vysvětlování souvislostí sexuálního násilí páchaného na dětech objasnit, proč dospělí takovou věc vlastně dělají; že se často nejedná o úchytku, diagnózu, pedofilii, ale o moc nad někým, kdo se nemůže bránit. Stejně důvody má většina násilníků obecně. Znásilnění není o sexuálním vzrušení, ale o dominanci, která může být kompenzací bezmoci zažívané jinde.

Zásadní věc, kterou by si měly děti – a nejen ony – uvědomit, je, že jednou z hlavních příčin, které vedou k bludnému kruhu zneužívání, je mlčení a to nejen mlčení samotných obětí násilí, ale především mlčení celé společnosti, která o nepříjemném tématu odmítá vést otevřenou diskusi a tím udržuje status quo.

Tím, že o sexuálním násilí budeme mlčet, děti neochráníme.

Kontakt na Linku bezpečí: <https://www.linkabezpeci.cz/>